

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Факультет прикладної математики та інформатики
Кафедра програмування

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 11-12

Виконала:
студентка групи ПМОм-11
Кравець Ольга

Львів 2025

Алгоритми і скінченні автомати

Завдання 1

Побудувати автомат Мура для такої задачі. Задані три цілі числа p, q, r . Переставити їх місцями так, щоб виконувалась умова: $p \leq q \leq r$.

Алгоритм задачі:

1. Прочитати три числа: p, q, r .
2. Визначити перестановку чисел, яка відповідає умові $p \leq q \leq r$.
3. Перейти у стан, що відповідає цій перестановці.
4. У відповідному стані видати відсортовану трійку.

Операції:

- Порівняння чисел: $p \leq q, q \leq r, p \leq r, r \leq q$ тощо.
- Виведення впорядкованої трійки у відповідному стані.

Перелік станів автомата:

Є 6 можливих перестановок трьох чисел, але враховуючи, що ми переставляємо їх для виконання умови $p \leq q \leq r$, результат завжди буде один — відсортована трійка.

$Q = \{S, A1, A2, A3, A4, A5, A6\}$

S – початковий стан (читання p, q, r)

$A1: p \leq q \leq r \rightarrow$ виводимо p, q, r

$A2: p \leq r \leq q \rightarrow$ виводимо p, r, q

$A3: q \leq p \leq r \rightarrow$ виводимо q, p, r

$A4: q \leq r \leq p \rightarrow$ виводимо q, r, p

$A5: r \leq p \leq q \rightarrow$ виводимо r, p, q

$A6: r \leq q \leq p \rightarrow$ виводимо r, q, p

Умови переходів:

У стані S читаємо p, q, r (з S в один із $A1$ - $A6$). Далі — серія перевірок:

- якщо $p \leq q$ і $q \leq r \rightarrow A1$

- якщо $p \leq r \wedge r \leq q \rightarrow A2$
- якщо $q \leq p \wedge p \leq r \rightarrow A3$
- якщо $q \leq r \wedge r \leq p \rightarrow A4$
- якщо $r \leq p \wedge p \leq q \rightarrow A5$
- якщо $r \leq q \wedge q \leq p \rightarrow A6$

Граматика визначень:

Вхід: трійка цілих чисел $\langle \text{input} \rangle ::= p, q, r \in \mathbb{Z}$

Вихід: перестановка $\{p, q, r\}$, що задовольняє $p \leq q \leq r$

Функція переходу (δ):

$\delta: Q \times \{\text{порівняльні умови}\} \rightarrow Q$

Вихідна функція автомата (λ):

$\lambda(q) = \text{результат у стані } q$

Таблиця переходів:

Поточний стан	Умова переходу	Наступний стан	Вихід (у стані)
S	$p \leq q \wedge q \leq r$	A1	p, q, r
S	$p \leq r \wedge r \leq q$	A2	p, r, q
S	$q \leq p \wedge p \leq r$	A3	q, p, r
S	$q \leq r \wedge r \leq p$	A4	q, r, p
S	$r \leq p \wedge p \leq q$	A5	r, p, q
S	$r \leq q \wedge q \leq p$	A6	r, q, p

Приклад обробки:

Вхід: $p = 3, q = 1, r = 2$

Кроки:

1. Перехід зі стану S на основі умови:

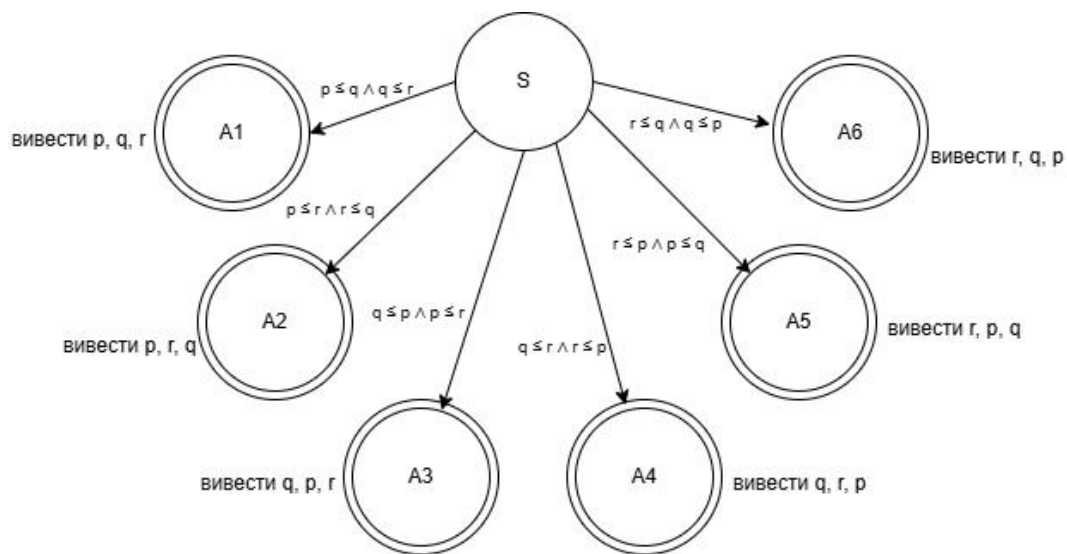
а) Перевірка: $q \leq p \leq r \rightarrow \text{істина}$

б) Отже, обирається стан A3

2. У стані A3 результат:

$\lambda(A3) = q, p, r$
 $= 1, 3, 2$

Вихід: 1, 3, 2

Завдання 2

Задача на будову та сама, що й для завдання 1, але реалізувати автоматом Мілі.

Алгоритм задачі:

1. Зчитати числа p, q, r .
2. На основі порівнянь p, q, r зробити один перехід.
3. У переході до нового стану вивести впорядковану трійку.
4. Автомат завершує роботу.

Операції:

- Вхід: три цілі числа p, q, r
- На основі порівнянь виконується одна з 6 перестановок
- Виведення впорядкованої трійки (на переході автомата)

Перелік станів автомата:

Оскільки в Мілі дія відбувається на ребрі, а не в стані, станів треба менше. Використаємо:

S — початковий стан

End — завершальний стан (єдиний)

Умови переходів:

(Усі з початкового стану S до завершального End):

Умова	Вихід
$p \leq q \wedge q \leq r$	p, q, r
$p \leq r \wedge r \leq q$	p, r, q
$q \leq p \wedge p \leq r$	q, p, r
$q \leq r \wedge r \leq p$	q, r, p
$r \leq p \wedge p \leq q$	r, p, q
$r \leq q \wedge q \leq p$	r, q, p

Граматика визначень:

$\langle \text{вхід} \rangle ::= p, q, r \in \mathbb{Z}$

$\langle \text{вихід} \rangle ::=$ впорядкована трійка (p, q, r) така, що $p \leq q \leq r$

Функція переходу (δ):

$\delta: Q \times \Sigma \rightarrow Q$

➤ $Q = \{S, \text{End}\}$

➤ Σ — множина можливих порівнянь p, q, r

Вихідна функція автомата (λ):

$\lambda: (Q \times \Sigma) \rightarrow \text{Output}$

Вихід залежить від умови переходу:

➤ $\lambda(S, p \leq q \wedge q \leq r) = \text{“вивести } p, q, r\text{”}$

➤ $\lambda(S, r \leq q \wedge q \leq p) = \text{“вивести } r, q, p\text{”}$

Таблиця переходів:

Звідки	Куди	Умова переходу	Вихід під час переходу
S	End	$p \leq q \wedge q \leq r$	вивести p, q, r
S	End	$p \leq r \wedge r \leq q$	вивести p, r, q
S	End	$q \leq p \wedge p \leq r$	вивести q, p, r
S	End	$q \leq r \wedge r \leq p$	вивести q, r, p
S	End	$r \leq p \wedge p \leq q$	вивести r, p, q
S	End	$r \leq q \wedge q \leq p$	вивести r, q, p

Приклад обробки:

Вхід: p = 2, q = 5, r = 3

Кроки:

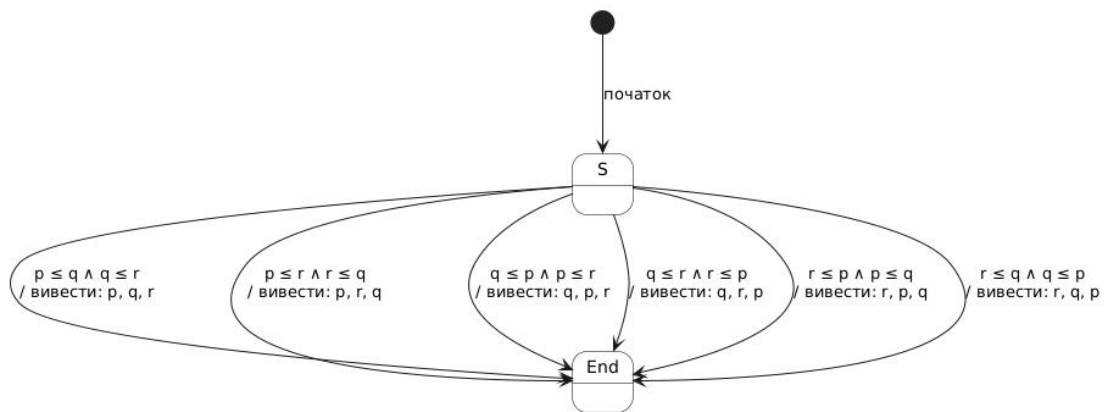
1. У стані S перевіряємо умови: $p \leq r \leq q \rightarrow$ істина

2. Відбувається перехід:

$$\delta(S, p \leq r \leq q) = \text{End}$$

$$\lambda(S, p \leq r \leq q) = p, r, q = 2, 3, 5$$

Вихід: 2, 3, 5

Завдання 3

Запис арифметичного виразу складається з послідовності цілих чисел і знаків арифметичних операцій + чи −, записаних між кожною парою чисел. Послідовність закінчується крапкою. Скласти суміщений автомат Мура і Мілі для обчислення такого виразу.

Алгоритм задачі:

1. Зчитати перше число — записати його у result.
2. Повторювати:
  - Зчитати + або − — запам'ятати як op.
  - Зчитати наступне число x.
  - Обчислити $\text{result} = \text{result op } x$.
3. Якщо зчитано крапку (.) — завершити, вивести result.

Операції:

- Зчитування числа → збереження його в результат
- При зчитуванні + або − → зберегти поточну операцію
- Зчитати наступне число → додати/відняти до/від результату

- Крапка (.) → завершити обчислення

Перелік станів автомата:

$Q = \{ S, \text{ReadNum}, \text{ReadOp}, \text{Calc}, \text{End} \}$

- S — старт (очікуємо перше число)
- ReadNum — читаємо число
- ReadOp — чекаємо + або –
- Calc — обчислюємо дію
- End — кінець (крапка)

Умови переходів:

Стан	Символ на вході	Наступний стан	Дія (операція або збереження)
S	цифра	ReadNum	result := x
ReadNum	“+”	ReadOp	op := “+”
ReadNum	“–”	ReadOp	op := “–”
ReadNum	“.”	End	вивести result
ReadOp	цифра	Calc	x := нове число
Calc	(безумовно)	ReadNum	result := result op x

Граматика визначень:

<вираз> ::= <ціле> { (+|-) <ціле> } .

<ціле> ::= послідовність цифр

Функція переходу (δ):

Поточний стан	Умова	Наступний стан	Дія (Мілі / Мура)
S	цифра	ReadNum	результат = число (Мура)
ReadNum	“+”	ReadOp	op = “+” (Мілі)
ReadNum	“–”	ReadOp	op = “–” (Мілі)
ReadOp	цифра	Calc	зберегти число (Мілі)
Calc	–	ReadNum	результат += або – число (Мура)
ReadNum	“.”	End	Вивести результат (Мура)

Вихідна функція автомата (λ):

- У стані S / ReadNum: ініціалізація результату
- У стані Calc: застосування операції до результату

➤ У стані End: вивід результату

Таблиця переходів:

Поточний стан	Вхідний символ	Наступний стан	Дія	Тип (Мура/Мілі)
S	цифра	ReadNum	result := x	Мура
ReadNum	+	ReadOp	op := “+”	Мілі
ReadNum	–	ReadOp	op := “–”	Мілі
ReadNum	.	End	вивести result	Мура
ReadOp	цифра	Calc	x := число	Мілі
Calc	Λ	ReadNum	result := result op x	Мура

Λ - перехід без зовнішнього входу (автоматично після обчислення).

Приклад обробки:

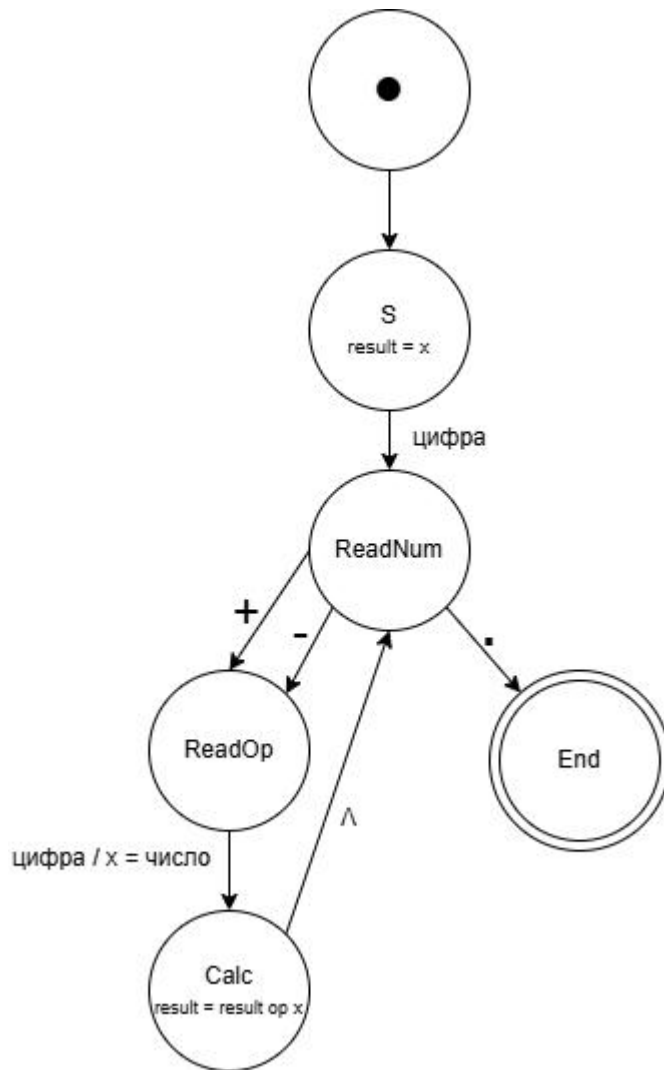
Вхід: 10 + 5 - 3.

Кроки:

Стан	Вхід	Операція	Результат
S	10	result := 10	10
ReadNum	“+”	op := “+”	
ReadOp	5	result += 5	15
ReadNum	“–”	op := “–”	
ReadOp	3	result -= 3	12
ReadNum	“.”	print(result)	12

Вихід: 12

Завдання 4

Побудувати автомат М типу розпізнавача, який приймає цілі числа без знака, в записі яких є хоча б одна цифра 4, але не на першому місці.

Алгоритм задачі:

1. Прочитати перший символ:
  - а) Якщо це 4 → відхиляємо (неприйнятне).
  - б) Інакше → переходимо до перевірки наступних цифр.
2. Для кожної наступної цифри:
  - а) Якщо це 4 → приймаємо (умова виконана).
  - б) Інакше → продовжити перевірку.

3. Якщо рядок завершено і цифра 4 не з'явилась після першої позиції → відхиляємо.

Операції:

- Зчитування символу
- Переходи між станами
- Перевірка умови (чи це 4?, чи перша позиція?)

Перелік станів автомата:

- q_0 — початковий стан (ще не прочитано жодної цифри)
- q_1 — прочитано першу цифру (вона не 4)
- q_2 — знайдено цифру 4 не на першій позиції → кінцевий (приймаючий) стан
- q_E — відкидання, якщо перша цифра була 4

Умови переходів:

Поточний стан	Вхідний символ	Наступний стан	Умова переходу
q_0	4	q_E	перший символ = 4
q_0	$\neq 4$	q_1	перший символ $\neq 4$
q_1	4	q_2	знайдено 4 після першої позиції
q_1	$\neq 4$	q_1	повторюємо пошук
q_2	будь-яка	q_2	залишаємося у прийнятному стані
q_E	будь-яка	q_E	залишаємося у відхиленому стані

Граматика визначень:

- Алфавіт: $\Sigma = \{0, 1, \dots, 9\}$
- Становий простір: $Q = \{q_0, q_1, q_2, q_E\}$
- Початковий стан: q_0
- Приймаючий стан: q_2
- Функція переходу: δ (описано нижче)

Функція переходу (δ):

- $\delta(q_0, d) =$

- q_E , якщо $d = 4$
- q_1 , якщо $d \neq 4$
- $\delta(q_1, d) =$
  - q_2 , якщо $d = 4$
  - q_1 , якщо $d \neq 4$
- $\delta(q_2, d) = q_2$ (цифра 4 вже знайдена не на першому місці — залишаємося у приймаючому стані)
- $\delta(q_E, d) = q_E$ (залишаємося у відкидаючому стані)

Фінальний стан:

$$F = \{q_2\}$$

Вихідна функція автомата (λ):

- $\lambda(q_2) = \text{“так”}$ — прийнято
- $\lambda(q_0, q_1, q_E) = \text{“ні”}$ — відхилено

Таблиця переходів:

Поточний стан	Вхідний символ	Наступний стан
q_0	4	q_E
q_0	$\neq 4$	q_1
q_1	4	q_2
q_1	$\neq 4$	q_1
q_2	будь-яка	q_2
q_E	будь-яка	q_E

Приклад обробки:

1. Вхід: 432

Кроки:

1. q_0 — перша цифра “4” → перехід у q_E
2. q_E — це стан відхилення

Вихід: відхилено.

2. Вхід: 1345

Кроки:

1. $q_0 \rightarrow$ перша цифра “1” → перехід у q_1

2. $q_1 \rightarrow "3" \rightarrow$ залишаємося в q_1

3. $q_1 \rightarrow "4" \rightarrow$ перехід у q_2

4. q_2 — це приймаючий стан

Вихід: прийнято.

3. Вхід: 1789

Кроки:

1. $q_0 \rightarrow "1" \rightarrow q_1$

2. $q_1 \rightarrow "7", "8", "9" \rightarrow$ немає $"4" \rightarrow$ не було переходу в q_2

Вихід: відхилено.

Завдання 5

Задано ціле число без знака. Побудувати автомат М типу перетворювача для такої задачі. Замінити в записі цілого числа цифри "2" на цифри "6", а в кінець числа дописати цифру "0"

Алгоритм задачі:

1. У стані q_0 ініціалізуємо вихідну змінну R
2. У стані q_1 по кожному символу:
  - а) якщо це $"2" \rightarrow$ додаємо $"6"$
  - б) інакше $\rightarrow$ додаємо символ як є
3. Після завершення (кінець вводу) $\rightarrow$ дописуємо $"0"$ і виводимо результат

Операції:

- $R := ""$ — ініціалізація вихідного рядка
- Якщо символ $== "2" \rightarrow R += "6"$
- Інакше $\rightarrow R +=$ символ
- Після завершення обробки $\rightarrow R += "0"$
- $\text{print}(R)$ — виведення результату

Перелік станів автомата:

- q_0 — початковий стан: ініціалізація змінної $R := ""$
- q_1 — основний стан обробки цифр
- q_F — фінальний стан: дописування "0" і вивід результату

Умови переходів:

Поточний стан	Вхідний символ	Наступний стан	Умова переходу
q_0	будь-яка цифра	q_1	початок обробки
q_1	2	q_1	символ == "2"
q_1	$\neq 2$	q_1	символ $\neq$ "2"
q_1	кінець	q_F	завершення вводу

Граматика визначень:

- Алфавіт: $\Sigma = \{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$
- Множина станів: $Q = \{q_0, q_1, q_F\}$
- Початковий стан: q_0
- Кінцевий стан: q_F

Функція переходу (δ):

- $\delta(q_0, d) = q_1$ — при будь-якому d (перший символ)
- $\delta(q_1, "2") = q_1$
- $\delta(q_1, \neq "2") = q_1$
- $\delta(q_1, \text{EOS}) = q_F$ — EOS = кінець рядка

Фінальний стан:

q_F — тут формується фінальний результат: $R += "0"$ та $\text{print}(R)$

Вихідна функція автомата (λ):

Перехід	λ (вихідна операція)
$q_0 \rightarrow q_1$	$R := ""$
$q_1 \rightarrow q_1, \text{символ} = 2$	$R += "6"$
$q_1 \rightarrow q_1, \text{символ} \neq 2$	$R += \text{символ}$
$q_1 \rightarrow q_F$	$R += "0"; \text{print}(R)$

Таблиця переходів:

Стан	Символ = "2"	Символ $\neq$ "2"	Кінець (EOS)
q_0	$q_1 / R := ""$	$q_1 / R := ""$	—

q1	q1 / R += "6"	q1 / R += СИМВОЛ	qF / R += "0"; print(R)
qF	—	—	—

Приклад обробки:

Вхід: 13220

Обробка:

1 → 1

3 → 3

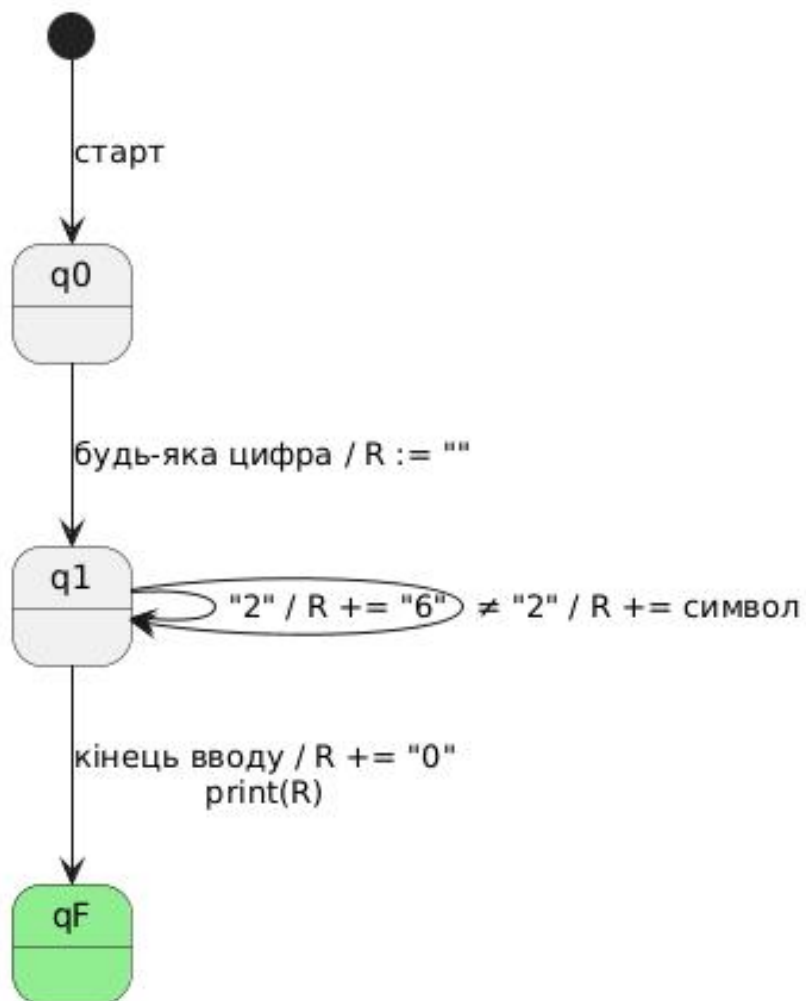
2 → 6

2 → 6

0 → 0

→ R = 13660

→ R += "0" → 136600

Завдання 6

Скласти суміщений автомат Мура і Мілі для такої задачі.
Заданий масив цілих чисел C . Переставити числа в оберненому порядку, після цього поміняти знаки чисел на протилежні.

Алгоритм задачі:

1. Прочитати масив чисел C
2. Зберегти обернену копію $R = \text{reverse}(C)$
3. Для кожного елемента r у R : $r := -r$
4. Вивести результат

Операції:

- $\text{read}(C)$ — зчитування вхідного масиву
- $R := \text{reverse}(C)$ — переставити числа
- $\text{for } i \text{ in } R: R[i] := -R[i]$ — змінити знаки
- $\text{print}(R)$ — вивести результат

Перелік станів автомата:

Стан	Позначення	Опис
q_0	Початковий	Запуск автомата, зчитування вхідного масиву C
q_1	Проміжний	Формування оберненого масиву $R = \text{reverse}(C)$
q_2	Обробка	Прохід по R , зміна знаку кожного числа
q_F	Кінцевий	Завершення: вивід масиву R

Умови переходів:

Поточний стан	Умова	Наступний стан	Дія
q_0	старт	q_1	зчитати масив C
q_1	C зчитано	q_2	$R := \text{reverse}(C)$
q_2	$i < \text{len}(R)$	q_2	$R[i] := -R[i]; i++$
q_2	$i == \text{len}(R)$	q_F	$\text{print}(R)$

Граматика визначень:

- Алфавіт: множина цілих чисел
- Множина станів: $Q = \{q_0, q_1, q_2, q_F\}$

- Початковий стан: q_0
- Кінцевий стан: q_F

Функція переходу (δ):

$\delta(\text{стан}, \text{умова})$	$\rightarrow \text{стан}$
$\delta(q_0, \text{старт})$	q_1
$\delta(q_1, \text{C зчитано})$	q_2
$\delta(q_2, i < \text{len}(R))$	q_2
$\delta(q_2, i == \text{len}(R))$	q_F

Фінальний стан:

q_F — після завершення циклу зміни знаків. У цьому стані виконується дія: $\text{print}(R)$

Вихідна функція автомата (λ):

- дії на ребрах (Мілі)
- дії в вершинах (Мура)

Стан	Операція
q_0	—
q_1	$R := \text{reverse}(C)$
q_2	$R[i] := -R[i]$
q_F	$\text{print}(R)$

Таблиця переходів:

Стан	Умова	Наступний стан	Операція
q_0	старт	q_1	$\text{read}(C)$
q_1	зчитано	q_2	$R := \text{reverse}(C)$
q_2	$i < \text{len}(R)$	q_2	$R[i] := -R[i]; i++$
q_2	$i == \text{len}(R)$	q_F	$\text{print}(R)$

Приклад обробки:

Вхід: $C = [3, -1, 0, 5]$

Кроки:

1. Зчитування $C \rightarrow q_0$
2. Обернений масив: $R = [5, 0, -1, 3] \rightarrow q_1$
3. Зміна знаків $\rightarrow [-5, 0, 1, -3] \rightarrow q_2$

4. Вивід результату $\rightarrow \text{print}([-5, 0, 1, -3]) \rightarrow qF \rightarrow R += "0" \rightarrow 136600$

Вихід: $[-5, 0, 1, -3]$

